

---

*Acta des particulaeren synodi der kercken
van Suijthollant, gehouden binnen der stede
van den Briele, beginnende den III^{ten} Augusti
anno XVI^{de}drie.*

Naer aenroepinge van den name Godts zijn vercooren tot preside der vergaderinge LIBERTUS FRACXINUS, tot assessore ARNOLDUS CORNELII ende tot scribae REGINOLDUS DONTLOCKE.

De persoonen, met behoorlicke credentien op de synode verschenen, sijn geweest als hier volcht:

Vuijt de classe van Dordrecht:

JOHANNIS DIBBETIUS,	}	predicant tot	{	Dordrecht,
ARNOLDUS WASSENBERCH,				Slijdrecht,
ISAACUS NERANUS,				Ridderkercke,

CORNELIS ARIAENSZ BOT, ouderling tot Dordrecht.

Vuijt de classe van Delft:

ARNOLDUS CORNELII,	}	predicant tot	{	Delft,
PIETER LODEWIJCK, ¹⁾				Naeltwijck,
WILLEM QUIRINCKSZ,				Maeslant,

NICOLAËS HENRICKSZ, ouderling tot Delft.

Vuijt de classe van Leijden:

FESTUS HUMMIUS,	}	predicant tot	{	Leijden,
JOHANNIS NOBELIUS,				Couwekerke,
JOHANNES JOHANNIS,				Leijderdorp,
GUILLELMUS CODDAEUS, professor Hebraeae linguae,				ouderling tot Leijden.

---

¹⁾ „Lodewijck” O en L hebben „Lowyck.”

Vuijt de classe van der Goude:

HERBOLDIUS TONBERGE,	}	predicant tot	{	Goude,
CLEMENTS ROSEUS,				Leckerekercke,
ADRIANUS JOHANNIS,				Nieuwekercke,

DIRCK WILLEMSZ, ouderling ter Goude.

Vuijt de classe van Rotterdam:

CASPARUS GREVINCHOVIUS,	}	predicant tot	{	Rotterdam,
NATHANAEL MARLANDUS,				Schiedam,
HENDRICUS ARNOLDII,				Iselmonde,

WILLEM JANSZ, burgemeester ende ouderling tot Schiedam.

Vuijt de classe van Gorcum:

PETRUS THEODORI LEEUWIUS,	}	predicant tot	{	Gorcum,
GEDEON SONNEVELT,				Worcum,
CHRISTIAEN LAURENTII,				Nieulant,

ADRIAEN HENRICKSZ, ouderling tot Gorcum.

Vuijt de classe van den Brile:

REGINOLDUS DONTLOCKE,	}	predicant in den	{	Briele,
JOHANNES VOSSIUS,				Spjckenis,
ARNOUT TIMMERMAN,				Nieuwetonge,

LENARDUS JOHANNIS, ouderling van den Briele.

Vuijt de classe van sGravenhage:

LIBERTUS FRACKINUS,	}	predicant in den	{	Hage,
JACOBUS MURSEUS,				Loosduijnen,
SAMUEL MONTANUS,				Wateringe,

Mr. GERRIT HAMEL, advocaet ende ouderling in den Hage. ¹⁾

Vuijt de classe van Woerden:

PETRUS BRICKINGNI,	}	predicant tot	{	Woerden,
CLAES MAES,				Nieuweveen,
GELEIJN SEGERS WASSENHOVE, ²⁾				Bodegraven,

WILLEM THONISZ, ouderling tot Woerden.

Sijn oock op de vergaderinge verschenen de edele ende hoochgeleerde joncheer WILLEM VAN ZUIJLEN VAN NIEUVELT enz. ende Mr. ROMBOUT HOOGERBEEZ, raet ordinaris van den Hoogen Raet in Hollant, bij mijnheeren de Staten van Hollant ende Westvrieslant totten sijnode met commissie gesonden.

Gelijck oock mede met behoorlicke credentien sijn gecompareert D. PETRUS GELLIUS DE BOUMA, dienaer des woorts Goodts tot Suytphen, vuijt

¹⁾ „Mr - Hage” ontbr. in L. ²⁾ „Wassenhove” O, H en L hebben „van Wassenhove.”

den name des sijnodi van Gelderlant, ende D. WARNER HELMICHIVS, dienaer der ghemeente Christi tot Amsterdam, en HERMANNUS GERARDI, dienaer der ghemeente Christi tot Enckhuijssen, vuyt last ende in den name des Noorthollantschen sijnode.

Die van Groeningen ende de Ommelanden, van dewelcke twee in de laeste sijnode, gehouden tot Schiedam, verschenen sijn, hebben haere excuse laten doen, dat se van wegen de gelegentheit haerder kercken nu niet en mochten compareren om de onderlinge correspondentie met dese sijnode te onderhouden, versouckende dat men se dese reijssse voor geexcuseert wil houden, te meer dat se verschenen sijn in de sijnode van Noorthollant.

Naer gedaene vermaninge deur NATHANAELEM MARLANDE vuyt Philipp. 2 vs. 3 is men gekomen tot het lesen van den acten des voorleden sijnodi, ende hebben de gedeputeerde des sijnodi op eleken artickel rapport gedaen van de last, die henluiden gegeven was.

Artic. 1.

Eerstelicken aengaende de generale sijnode, dat se daeromme seer aenghouden hadden bij de Generale Staten, maer die noch niet en hadden connen obtineren, dan dat de heeren van verscheijden provincien goede hoope henlieden daertoe hadden gegeven, sonder datter ijct was naegevolcht. Is goetgevonden dat, hoewel men nu veele jaeren daertoe gearrebeijt hadden, men evenwel noch soude aenhouden bij de Generaliteyt, tot welcken tijnde den gedeputeerden des sijnodi van andere vereenichde provincien beschreven sullen werden ende gelijckeliek met die van Suijt ende Noorthollant bij de heeren Generale Staten in te staen ende dese saecke in alle manieren te bevorderen, mits van nieus mijnheeren voorhoudende alle redenen daertoe dienende.

Artic. 2.

Aengaende den legerdienst, alsoo het de beurte is van die van Gorcum ende Schoonhoven om tselve dit jaer te voorsien, sullen vermaent worden hen gereet te houden tegens dat se souden mogen beschreven worden. Ende sullen de naeste jaere volgen de kercken van der Goude ende Schoonhoven. ¹⁾

Artic. 3.

Alsoo men vuyt de gedeputeerden des sijnodi verstont, dat tegen GILLIS VAN COUWENBERCH naer voorgaende voorstellinge noch niet fijnalick tot de excommunicatie was geprocedeert, mits noch eenige hoope was, dat hij op de sijnode selfs souden mogen comen, twelck niet en is geschiet, soo heeft de

---

¹⁾ „Schoonhoven” O on O² hebben „Woerden.” Evenzoo H en L.

sijnode geordineert, dat de kercke van Geertruijderberge (soo hij gheen affstant en doet) sonder vertreck met de excommunicatie sal voortgaen, ende dat vorder daerin gedaen sal worden volgens de resolutie des voorgaenden sijnodi.

Artic. 4.

Alsoo de sijnode genouch onderricht is, dat ADAMUS BILICHIUS remis ende lantwinnige vercregen heeft ende hem goet getuijgenisse van verscheijden dienaeren in Gelderlant, daer hij nu dient, gegeven wort, is besloten, dat men wel met het afflesen der schultbekenninge, daarvan in de voorgaende sijnode artic. 5 vermaent staet, sal voortgaen maer deselve alsoo sal matigen, dat se soowel diene om het goede loff, dat hem nu gegeven wort, bekent te maecken, opdat de ghemeente heur daerover mogen verblijden, als om de gegeven argernisse wech te nemen. Ende sullen de gedeputeerde des sijnodi hiertoe een formulier concipieren, naerdats se het getuijgenisse van Nimwegen sullen mogen gesien hebben.

Artic. 5.

Alsoo voor de sijnode van nieus clachten voortgekomen sijn van merckelicke groeve abuijsen belangende den echten staet, dagelicx voorvallende, soo is noodich bevonden, gelijk voorhenen dickwils, dat men sal aenhouden om een goede geauthoriseerde huwelicxe ordonnantie, ende sal dat geschieden deur de gedeputeerden des sijnodi. Middelertijt sullen de dienaeren vermaent worden, ter plaetsen daer eenige merkelicke faulten ende exempelen hierin vallen, tot quijtinge van haere consientien van den predickstoel deselve ernstelick te bestraffen.

Artic. 6.

Belangende de oprichtinge der beursen binnen Leijden voor de studenten, die vuijten ¹⁾ collegie sijn, is goetgevonden, dat de gedeputeerden des sijnodi noch bij den heeren Staten daeromme sullen aenhouden.

Artic. 7.

De gedeputeerden des sijnodi mitsgaders die van de classe van Gorcum hebben rapport gedaen van de saecke des schoolmeesters van Sijdevelt, die sonder wettelicke vocatie ende admissie hem als predicant draecht, dat se hiervan met sijn Genade VAN CULENBURCH hadden gesproecken, dewelcke belooft hadde de goede hant te houden aen de kerckenordeninge, ende volgens dien hadde toegelaten, dat te Everdingen eenen anderen bequamen dienaer volgende tbesluit des voorgaenden sijnodi art. 9 gestelt is geworden. Is geordineert, dat soowel de gedeputeerden des sijnodi als de classe van Gorcum

---

¹⁾ „vuijten” O en O² hebben „buyten t.” Evenzoo H en L.

vorder haere beste sullen doen om oock tot Sijdevelt een wettelick dienaer in te brengen.

Artic. 8.

Nopende de dienaeren int graeffschap van Bueren, dewijle sijn Genade VAN HOHENLOO etc. niet en can geinduceert worden, dat se op de classe van Gorcum souden verschijnen, ende dat deselve oversulex op des graven ordonantie haere classicale vergaderinge apart houden, twelck de sijnode anders ghaerne gesien hadde, soo is nochtans goetgevonden deur de gedeputeerden des sijnodi aen te houden, dat se ten minsten souden mogen resorteren onder den sijnode van Suijthollant om goede kerckenordenninge te onderhouden.

Artic. 9.

Is goetgevonden, dat men de correspondentie met de kercken van de nagebeurde provincien, in het 11 art. vermeldt, sal bevorderen ende de provincien, die daertoe noch niet gedelibreert en sijn, sullen tot sulcx genoodicht ende geinduceert werden deur de gedeputeerden des sijnodi, twelck mede het advijs is geweest van de sijnode van Noorthollant, die in dese correspondentie van de kercken der Geunieerde Provincien bewillicht heeft ende deselve goetvint.

Artic. 10.

Is D. ARNOLDO CORNELII ende WARNER HELMICHIO de translatie des bibels, die henlieden opgeleijt was, wederomme gerecommandeert, dat se sooveele het mogelick waere ende haere occupatien mochten lijden, daerin souden voortgaen, twelck de voorgenoemde broeders aengenomen hebben, hoopende alsoo daerin te diligenteren, dat men tegens de toekomende sijnode (soot Godt belieffde haer gesont te spaeren) een proeve van haer neersticheijt soude sien.

Artic. 11.

Op den 17^{en} artic. nopende de batementspelen ende pauselicke exercitien te weeren mitsgaders andere abuijsen meer, dewijle soowel de gedeputeerden des sijnodi als de heeren commissarissen egheene hoope en hebben (overmits dat se sooveele ende menichfuldich sijn, dat se teffens souden connen geremedieert worden), soo is bij de sijnode geresolveert, dat men een ofte twee merkelicke abuijsen de Ed. heeren Staten voorstellen sal, versouckende verbeteringe van die op henselven, ende specialick van de echtmidinge der Wederdooperen, dewelcke soowel tegens het woort Goodts als tegens de politije strijt ende d' oorsaecke is van veel quaets, ons daerin conformerende met de sijnode van Noorthollant, in dewelcke geordineert is, dat specialicken requeste hiervan gepresenteert sal worden.

Artic. 12.

D. Docter JACOBUS ARMINIUS vermaent zijnde dat, gelijk hem opgeleijt was de argumenten der Wederdooperen te wederleggen, hij eenige particuliere tractaetgens ende stucken dieselve wederlegginge mitten eersten soude willen vuytgeven, heeft beloofd datselve te doen, wanneer hij ¹⁾ tot Leijden nedergeset sal hebben.

Artic. 13.

Is geordineert, dat men met de excommunicatie van CASPARO COOLHAES (ingevalle daer gheen beteringe vernomen wort) volgende de resolutien van de twee naeste sijnoden sal voortgaen sonder die langer vuyt te stellen, ende dat dieselve sal geschieden in de kercke van Amsterdam, daer hij woonachtich is, op soodanige wijze gelijk de gedeputeerden des sijnode met de kercke van Amsterdam sullen goetvinden. Ende sal deselve excommunicatie bekent gemaect worden in een kercke van Suijthollant, te weten die van Delft.

Artic. 14.

Alsoo ter occasie van tgeheene in den 20 art. des voorleden sijnode begrepen is, die van den Briel het advijs van den sijnode hadden begeert op het naevolgende: wat haer te doene stont, wanneer haer eenige huwelicken tusschen bekende David-Joristen met de litmaten der Gereformeerder kercken souden voortcomen, item wanneer se genomen werden tot getuygen om te staen over den doop der kinderen; ende deselve in de poincten der vuytschrijvinge niet en waeren gestelt, soo is de antwoorde op deselve questie vuytgesteld tot de naeste sijnode, naerdats onder de poincten der beschrijvinge sullen overgesonden werden, opdat daerop bij den classen mach worden gedelibreert.

Artic. 15.

Nopende het 21 artic. van eenderleij formulier des eets in rechten overal te houden, dewijle het niet wel en sal willen vallen, dat deur ordonantie van de heeren Staten alle officieren ende wethouderen belast soude worden het formulier, dat bij den heeren Raden gebruyckt wert, te volgen, soo is goetgevonden, dat de dienaeren der kercken elck bij haere officieren ende wethouderen daertoe sullen aenhouden, opdat, alsoo hetselve in de gemeene formulieren onnodich ende impertinent is, als met namen dat gemeenlick daerbij gevoecht wort (ende sijn h. evangelium), achtergelaten werde.

Artic. 17.

Alsoo de sijnodus vernomen heeft, dat CASPARUS GREVINCHOVIVS

---

¹⁾ „hij” O, H en L hebben „hy hem.”

het boecxken, vermeldet art. 22 ¹⁾, tegens HENRICK NICLAESZ ende sijne secte sooveele als gereet hadde, is goetgevonden, dat deselve volgende de voorgaende resolutie geffectueert ende op sijn name sal vuytgegeven worden.

Artic. 17.

De gedeputeerden des sijnodi worden belast bij den heeren Staten aen te houden, datter oorden mach gestelt worden op het drucken ende vercoopen van eenige schandelicke ²⁾ ofte famieuse boecxkens, twelcke mede versocht wort van andere provincien als Gelderlant ende Groeningen, die over de licentie, die hiervan in Hollant is, niet sonder oorsaecke en clagen.

Artic. 18.

tFormulier van de affvraginge voor den doop int doopen van de outjarige is de sijnode voorgelesen ende goetgevonden, dat de dienaeren diegheene, die sij particulierlick voorheenen onderwesen hebben ende bevonden tot redelicke wijze in de fundamenten des christens ³⁾ onderrichtet (connende opseggen het gebet ende tinhout van de art. des gelooffs), sullen opentlick doopen voor de ghemeente, naedat se een jaewoort sullen hebben gesproecken op de vijff vragen int formulier begrepen, ende dat bij provisie, totdat de sijnode soude mogen goetvinden tselve formulier te becorten ofte andersints te verminderen ⁴⁾. Ende sal hiervan copie gesonden werden aen de classen. Ende wat aengaet het knielen ofte staen int ontfangen des doops, sal elck dienaer vrijstaen naedat hij stichtelicxst sal vinden daerin te doen. Sullen oock de namen derselver specialick aengeteeckent worden, ten eijnde op hen acht genomen worde, opdat se haer totten avontmale des Heeren mettertijt mogen begeben.

Artic. 19.

Is mede ontworpen een formulier, waernaer de generale visitateurs der classen in de visitatien haer souden hebben te reguleren, sooverre deselve quaemen ingestelt te worden. Ende is beslooten, dat bij den gedeputeerden der classen op desen sijnode elck een copie vant vorseijde formulier medegenomen ende haeren respectiven classen gecommuniceert sal werden om daerop te deliberen. Ende sal tegens den naeste sijnode een point van vuytschrijvinge van dese saecke gemaect worden ende elke classe sal comen daerop geïnstrueert om eijndelinge een gemeene resolutie op alles genomen te werden.

---

¹⁾ „het boecxken — 22” O heeft „een seker tractaet, dat hy met advys ende kennisse van eenighe predicanten aenghenomen hadde te stellen.” Evenzoos L. ²⁾ „schandelicke” O. H en L hebben „schadelicke.” ³⁾ „christens” de andere codd. hebben „christendoms.” ⁴⁾ „verminderen” de andere codd. hebben „veranderen.” In O² stond eerst „verminderen.”

Artic. 20.

Den voorslach, gedaen in den 28 art. aengaende de jonge predicanten ten platten lande ende tselve dient tot haerder oeffeninge, is van den sijnode voor goet ende profijtelyck gehouden. Is oock bij deselve verclaringe gedaen, hoelange sij op sulcken wijze sullen moeten geoeffent werden, ende is daertoe den tijt gestelt van drie jaeren.

Artic. 21.

Heeft de sijnode wederomme beloofd die van Groeningen deur haere gedeputeerden te assisteren, wanneer zij souden versoucken ontslaginge ofte verminderinge van de groote lasten, daarmede de geestelicke goederen, tot haerder onderhout dienende, beswaert sijn, gelijk oock de Noorthollantsche sijnode tselve mede beloofd heeft te doene, sooverre haer mogelick wesen sal.

Artic. 22.

Op de verscheijden onregeltheijden als profanientien, sabbathen ende biddagen, danserien, dronckengelagen, oock bij degheene diet beletten souden, item tsamenloopinge ofte bijwooninge voor de solemnisatie des huwelicx ende diergelijke, en heeft voor alsnoch niet connen anders geadviseert worden, dan dat men deur de gedeputeerden aen de heeren Staten daerom sal aenhouden, ende dat ment sooveel mogelick is int particulier bij de officieren sal soecken te beteren, daertoe gebruyckende (soot noodich mochte wesen) de auctoriteijt van de caemere van de rekeninge, bij dewelcke de officieren gestelt worden.

Artic. 23.

De sijnode heeft goetgevonden, dat alle dienaeren der kercken in de opneminghe der personen, die haere proclamatie totten huwelicken staet van hen begeeren gedaen te hebben, sullen hen in alles reguleren naer de polijtijke ordonnantie der heeren Staten, diesaengaende gepubliceert, ende dat elke classe ende alsoo voorts elck dienaar van dese acte sullen copie nemen, dat ¹⁾ de contrahenten selfs in persoone compareren ende haeren wille verclaren ofte andersints van haeren wille (wanneer ijemant derselver op een ²⁾ plaetse woonachtich is) schriftelick betuijgen ³⁾.

Artic. 24.

tSchrift BETZII aengaende het trouwen der ongedoopte is van dengheenen, diet gelesen hebben, als goet geabbropeert ende van den sijnodi goet ende schriftmatich bekent. Maer alsoo die refutatie van diegheene, die contrarie als in dat schrift begrepen is gevoelen, niet daerbij en is, soo is

¹⁾ „dat” de andere codd. hebben „met namen dat.” ²⁾ „een” de andere codd. hebben „een ander.” ³⁾ Hierbij staat in margine: „Nota. Hierop naerder verklaringh te versoucken.” Dit ontbr. in de andere codd.

goetgevonden tselve alnoch niet int druck vuyjt te geven, maer dat die van Noorthollant een copie voor haer sullen nemen om met haeren classibus te communiceren ende de contrarie-argumenten aen de gedeputeerden des sijnodi over te senden. De copie van dien sal oock den classe van dese sijnode toegesonden worden ten eijnde als voorseyt is.

Artic. 25.

D. CASPARUS GREVINCHOVIUS ende PETRUS BRICKINGNI hebben rapport gedaen van tgheene hen belast was in de saecke van Oudewater, art. 37 begrepen, te doen, waervuyjt men verstont¹⁾ dat se naer gedaene informatie geordelt hadden, dat deselve persooene, met name mr. ANDRIES chirurgijn, waerdich was geexcommuniqueert te werden, ende dat oversulcx de kercke van Oudewater wel mettertijt naer oorden der kercken tot de excommunicatie mochte comen, twelck zij heeft begonnen te doen, gebruikkende de voorstellingen, die voorheenen moeten gaen. Als nu die van Oudewater, niet genouch lettende op de kerckeordering, den classe van der Goude waeren voorbijgegaen, haer advijs eerst versouckende, wanneer men nu tot de excommunicatie meende te comen, soo heeft deselve classis haer weijgerich daerinne betoont, de kercke van Oudewater sendende tot de²⁾ gedeputeerden sonder haer daarmede te willen moeijen, dewijle sijt daervoor hielden, dat haer de saecke vuyjt de hant genomen was. De sijnode, hierop gelet hebbende, alsoock op de informatie, bij de voorseyde twee gedeputeerden overgeleijt, mitsgaders het getuijgenisse ende onderteekeninge van de kerckenraet, oude ende nieuwe, tegen de voorsz. mr. ANDRIES, heeft goetgevonden, om de oorden der kercken te volgen, dat twee vuyjt de gedeputeerden des sijnodi hen sullen vougen bij den classe van der Goude met de informatie, die daer alreede genomen is, om deselve aldaer te verthoonen ende met deselve classe ofte haere gedeputeerden tot Oudewater te gaen om haer vorder op alles te informeren, ten eijnde men naer genouchsame probatie ofte bewijs tot de excommunicatie van de voornoemte persooene mochte comen, dewijle bij den sijnode geordonneert wert sulcx voor de kercke van Oudewater geheel noodich te wesen. Ende sal dit mitten eersten bij den classe van der Goude dienen affgehandelt.

Artic. 26.

Belangende het weeren van de exercitie der Luterschen sullen die³⁾ gebreck daerbij hebben, den raedt ende advijs der gedeputeerden des sijnodi mogen gebruiken om deur deselve sooveel doenlick is bij den heeren Staten geholpen te worden.

¹⁾ Er staat in t.H.S. „versouck.” Dit stond eerst ook in O². Hier verbeterd naar de andere codd. ²⁾ „de” de andere codd. hebben „de twee voorseyde.” ³⁾ „die” O, H en L hebben „de kercken die.”

Artic. 27.

Dewijle de particuliere sijnode van Gelderlant bereijft is de pointen van vuytschrijvinge aen ons te vooren ¹⁾ toesenden, soo is beslooten, dat dese sijnode die haere mede henlieden toesenden sal om beter geprepareert tot ons te comen.

Artic. 28.

Alsoo bij de gedeputeerden des sijnodi een requeste gestelt ende gepresenteert is aen de heeren Staten ten ²⁾ aensien van de costelicke ende diere tijden voor die predicanten, die ten cantoire van den ontfanger COOLWJCK haere gagie halen, versocht wort een redelicke vermeerderinge van jaerlicx onderhoud, is raetsaem gevonden, dat tot vordering van deselve requeste bij de heeren Staten de dienaeren in den steden haere particuliere overheden dese saecke sullen recommanderen.

Volghen de pointen der vuytschrijvinghe.

Artic. 29.

Van de remedie der ontheijlinginge der sabbathen ende van de translatien des bibels is hierboven geresolveert, art. [10]. ³⁾

Artic. 30.

Alsoo op sommige plaetsen gebreck is van de curieuse consten van waersegginge ende besweringe ende BOECHORNUS opgeleyt was een tractaetgen van vuyt te geven, soo sal hij versocht worden tselve te vorderen. Maer indien hij gheen moet daertoe en heeft, verhindert zijnde deur verscheijden occupatien, gelijk men verstaet, dat hij hem daerop excuseert, soo is tselve opgeleyt REGINOLDO DONTLOCKE.

Artic. 31.

Opt point van de reparatien van den tempelen ende pastorishuijssen, daer gemeenlick eleijne middelen toe zijn, is raetsaem gevonden, dat diegheene, daer sulcken gebreck valt, haer selven addresseren aen de classe, opdat het deur de classe aen de heeren Staten geremonstreert werde, want men niet te verwachten heeft, dat generalick daerinne voorsien werde.

Artic. 32.

Nopende de kereken, staende onder de particuliere heerlicheijden, sullen do gedeputeerden des sijnodi opsicht op deselve hebben, dat se haer conformeren met de andere Gereformeerde kereken in alle goede oorden. Tot welcken eijnde sullen de classe, daeronder deselve kereken sorteren, aen de gedeputeerden voorseijt overschrijven, wat gebreck bij deselve mochte wesen ende sooveele het mogelick is tselve te beteren. Is oock tot occasie van

---

¹⁾ „te vooren” ontbr. in O en L. ²⁾ „ten” O en H hebben „daermede ten”. ³⁾ Het tusschen [ ] geplaatste is aangevuld uit O.

dien gesproocken van de kercke van Homade, int 3 art. vant voorleden sijnode vermaent, welke mede, staende onder de particuliere heerlicheijt, sonder dienst ende predicant is. Sal dese saecke, gelijk van outs, bevolen blijven de gedeputeerden des synodi ende de classe van Leijden, daeronder zij sorteert, om bij den heere VAN POELGEEEST aen te houden, alsoo daer niet anders can in gedaen worden.

Artic. 33.

Is de dienaeren der kercken tot Dordrecht, die de opteeckeninge van den huwelicken hebben, opgeleijt een formulier daervan te concipieren om tselve, gesien bij den gedeputeerden des sijnodi, deur deselve gesonden te worden totten classen om bij provisie tselve te gebruijcken tot de naeste sijnode.

Artic. 34.

Alsoot onder den christenen geheel onbehoorlick is, dat de ongedoopte ofte van de dienaeren ofte die van de magistraten souden getrouwt werden, salt noodich wesen, dat soowel de dienaeren als de gecommiteerde van de magistraten int opteeckenen van de namen ende geboden naer haeren doop sullen vernemen, wanneer men eenich achterdencken heeft, dat se ongedoopt mochten wesen.

Artic. 35.

De questie, wat men gevoelen sal van den doop der Wederdooperen, wert van den sijnode gereferceert tot de generale sijnode. Middelertijt sal men vernemen, wat forme ende woorden bij de Herdoopers onder het doopen gebruijckt werden.

Artic. 36.

Is geresolveert, dat voortaan tot de sijnode van andere provincien gesonden sullen worden soodanige dienaers, die in de laetste sijnode zijn geweest, als dien alle saecken, den sijnode belangende, best bekend sijn.

Artic. 37.

Alsoo de sijnode voorgekomen is, dat een seker boecxken, geschreven deur den conninek van Engelant ende Schotlant, van de boose geesten overset was ende onder den druck soude gebracht werden tot Dordrecht, is den dienaeren aldaer opgeleijt de oversettinge te visiteren ende oordelen, oft sal dienen vuytgegeven te werden.

Artic. 38.

Men sal acht hebben op het drucken van de bibels, testamenten ende psalmboecken, dat se correct ende sonder toevouginge mogen gedruckt werden, waertoe goet wesen sal, dat het sonder weten ende kennisse van de dienaeren ter plaetsen, daer de druckerien sijn, niet en geschiede. Ende sullen de dienaers haere beste doen bij haere magistraten, dat daerinne

mach voorsien worden, daarvan de classe op de naeste sijnode rapport sullen doen, wat daerin van henlieden gedaen zij.

Artic. 39.

Indien aengaende de beroupinge van eenich dienaer eenige questie valt tusschen de kercke ende classe (waerin ten platten lande somwijlen gebreck valt, soo men verstaet), sal dat den gedeputeerden des sijnodi aengedient worden, dewelcke aen de twee naeste classen sullen versoucken, dat vuijt elcke classe twee werden vuijtgemaect om met eene van de gedeputeerden des sijnodi te vergaderen tot decisie van deselve questie. Ende sullen de gedeputeerden ter naester reijssse aen de sijnode rapport doen, wat bij henlieden daerin gedaen sal wesen.

Artic. 40.

De gedeputeerden des sijnodi sullen acht hebben op de kercken, die sonder dienaer sijn, dat se niet te lange en vaceren ende sonder ordinaren dienst blijven, als in sommigen plaetsen geschiet tzij tot proffijt van de weduwen ofte vuijt eenige andere oorsaecken, ende sullen hiervan de classe, daer sulcx valt, waerschouwen om daerin te voorsien. Sal oock geraden wesen sekere tijt te stellen, hoelange de kercke tot proffijt van de weduwen bedient sal worden, twelck de classen in bedencken sullen nemen tot de naeste sijnode.

Artic. 41. ¹⁾

De namen dergheenen, die totten kerkendienst in Suijthollant sijn toegelaten tzedert de sijnodum, gehouden tot Schiedam anno 1602, totten tijt des Brielschen sijnode toe 1603, sijn dese naevolgende:

1. BALTHASAR LYDIUS om te dienen in de kercke van Dordrecht;
2. DANIEL DE MEESTER om te dienen in den dorpe van der Linden;
3. ABRAHAM DIRCXZ VAN LEEUWEN om te dienen in den dorpe van Rijswijck;
4. ADOLPHUS SPRANCKHUIJSIUS om te dienen in de kercke van Leijden;
5. WIJNANDUS SCHUIJLIUS om te dienen in de kercke van Scheveling;
6. TOBIAS GELLINCKHUIJSIUS om te staen te Waerder bij Woerden;
7. HENRICUS NOLTHENIUS om te bedienen de kercke van Bommene;
8. JAN WILLEMSZ om te dienen tot Everdinge; ²⁾
9. ABRAHAM DE COSTER om te dienen in den dorpe van Claeswael;
10. HERMANNUS GREVINCHOVIUS om te bedienen de kercke van Heijligersberch.

---

¹⁾ Dit art. is oningevuld in O en L. In O staat in marg. sangeteekend: „Hier behoiren de namen dergheener, die totten dienst des woorts Godts toegelaeten zyn.” In L staat: „Art. 41 vinde niet.” ²⁾ „Everdinge” H heeft „Vlaerdingen.”

Artic. 42.

Visitateurs der classen zijn voor dit jaer geordineert: in de classe van Dordrecht, neffens HERIUS ¹⁾ CELOSSE, ANDRIES DE MEESTERE; van Delft, neffens JAN BARENTSSEN, PIETER LODEWIJCK; van Leijden, neffens MICHEL JANSZEN, HEEMANNUS SCHUEL; van der Goude, neffens ADRIANUS VAN DER BORRE, HERBOLDIUS TONBERGE; van Rotterdam, neffens CASPARUS GREVINCHOVIUS, HENRICUM ARNOLDII; van Gorcum, neffens HENRICUS SPOUDEUM, AELBERTUS SELCAERT; van den Briele, neffens TOBIAM PILAERT, PHILLIPS GALLIUS; van den Hage, neffens ²⁾ PETERUS EVERARD, SAMUEL MONTANUS; van Woerden, neffens GERARDIUM BLOCHOVIUM ³⁾, HENRICUS MABELIUS.

Artic. 43.

Neffens de oude gedeputeerden des sijnodi JOHANNEM BECIUM ende NATHANAELE MARLANDE sijn gekoooren LIBERTUS FRAXINUS ende ADRIANUS VAN DEN BORRE.

Artic. 44.

Sijn gedeputeerd op de sijnode van Gelderlant JOHANNES DIBBETZIUS, op den sijnode van Noorthollant LIBERTUS FRAXINUS ende FESTUS HUMIUS, op den sijnode van Groenigerlant CASPARUS GREVINCHOVIUS.

Artic. 45.

De classis van den Briele sal de vuijtschrijvinge doen des naestcomenden sijnode ende sullen de vermaningen gedaen werden van een vuijt het classe van den Briele voor ende een vuijt het classe van den Hage naer.

Artic. 46.

De vermaninge van PETRO THEODORI LEEUWIO, dienaer tot Gorcum, gedaen zijnde op 1 Timoth. 4 vs. 12 mitsgaders de gewoonlicke censure gehouden, is de vergaderinge met dancksegginge tot Godt beslooten ende geijndicht den 9^{en} Augusti anno 1603.

LIBERTUS FRAXINUS, praeses synodi.

ARNOLDUS CORNELII, assessor. ⁴⁾

¹⁾ „Herius” O, H en L hebben „Hermes.” ²⁾ „Tobiam — neffens” ontbr. in O. ³⁾ Er staat in t.H.S. gelijk ook in O² „Volchovine.” Hier verbeterd naar de andere codd..

⁴⁾ „Arnoldus — assessor.” In plaats van deze onderteekening draagt O die van „Reginaldus Donteclocke, scriba synodi.”